

Рівненський державний гуманітарний університет

Кафедра педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 15 Виробнича (педагогічна)
практика**

Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»

Освітньо-професійна програма «Педагогіка вищої школи»

Інститут психології та педагогіки, педагогічний факультет

2021-22 навчальний рік

Робоча програма з виробничої (педагогічної) практики для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Мова навчання – українська.

Розробники: проф. Сойчук Р.Л., доц. Боровець О.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти

Протокол від «27» серпня 2021 року № 9

Завідувач кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти

проф. Сойчук Р.Л.

Робочу програму схвалено методичною комісією факультету

Протокол від «31» серпня 2021 року №5

Голова методичної комісії

доц. Сяська Н.А.

©Сойчук Р. Л., 2021 рік

© Боровець О. В., 2021 рік

© РДГУ, 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни «Виробнича (педагогічна) практика»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів –9	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Обов'язкова
Модулів – 2	Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки	Рік підготовки 2-й
Змістових модулів – 3		Семестр 3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – презентація		Лекції
Загальна кількість годин – 270		-
Тижневих годин для денної форми навчання: 45 год.	Освітній рівень: <u>магістр</u>	Практична робота
		-
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		-
		Індивідуальні завдання:
		-
		Вид контролю: диференційований залік
<p>Передумови (перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше): «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні», «Психологія вищої школи», «Технологія та організація наукових досліджень в освіті», «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта», «Педагогіка вищої школи», «Моделювання освітнього процесу у закладах вищої освіти», «Інклюзивна педагогіка», «Методика викладання дисциплін у закладах вищої освіти», «Інноваційні освітні технології у вищій школі», «Історія та сучасність університетської освіти», «Моніторинг та педагогічний контроль у вищій школі»</p>		

2. Мета та завдання практики:

Мета практики – формувати готовність здобувача до викладацької діяльності в закладах вищої освіти, розв'язувати складні задачі і проблеми, здійснювати дослідницьку діяльність, застосовувати традиційні та інноваційні методи, методики й технології організації освітнього процесу у реальному професійному середовищі ЗВО.

Завдання практики:

- ознайомлення із основними напрямками професійної діяльності викладача ЗВО: навчальна, методична, наукова, організаційна, виховна;
- ознайомлення з плануванням та організацією навчальних занять, оволодіння методикою організації та контролю роботи здобувачів освіти в освітньому процесі;
- опанування засобами та методами організації та контролю самостійної роботи здобувачів освіти;
- оволодіння методикою підготовки до навчальних занять і методикою викладання циклу педагогічних дисциплін, самостійного проведення навчальних занять;
- вироблення вмінь організації основних форм навчання у вищій школі, застосування сучасних технологій і методик навчання;

- формування вмінь професійно-педагогічного спілкування зі студентською аудиторією;
- розвиток професійної готовності майбутнього викладача ЗВО до оцінювання результатів навчальної діяльності здобувачів освіти;
- формування особистісної готовності до професійної діяльності викладача ЗВО.

3. Очікувані результати навчання:

У процесі практики у здобувачів вищої освіти формуються такі компетентності:

Інтегральна: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері освітніх, педагогічних наук та у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень, здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні :

ЗК-1. Здатність діяти соціально відповідально, свідомо виконувати свої громадянські обов'язки; діяти на основі етичних міркувань (мотивів) та поваги до різноманітності; проявляти емпатію та толерантність.

ЗК-2. Здатність до абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу, до розуміння причинно-наслідкових зв'язків у предметній галузі.

ЗК-3. Здатність до розуміння предметної області та професійної діяльності, застосування знань та кращих практик.

ЗК-4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК-5. Здатність до рефлексії власного освітнього та професійного досвіду; до самоосвіти та особистісно-професійного самовдосконалення.

ЗК-6. Здатність до виявлення, окреслення та вирішення проблем; генерування нових ідей (креативність); до адаптації та діяльності у нових умовах.

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність фахово володіти державною мовою усно і письмово, спілкуватися іноземною мовою, комунікативними навичками.

ЗК-9. Здатність мотивувати, працювати автономно та в команді, налагоджувати конструктивну міжособистісну взаємодію з іншими суб'єктами спільної діяльності.

ЗК-10. Здатність об'єктивно оцінювати та забезпечувати якість виконуваної діяльності.

ЗК-11. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Фахові:

ФК-1. Здатність до здійснення професійної діяльності за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» відповідно до нормативно-правових документів в галузі освіти, до участі у роботі кафедри та інших професійних об'єднань; здатність формувати професійно важливі якості та компетентності майбутніх фахівців.

ФК-2. Здатність до оволодіння інформацією та до аналізу, порівняння, практичного впровадження й популяризації кращого досвіду вітчизняної та зарубіжної освіти і педагогіки.

ФК-3. Здатність до організації освітнього процесу з використанням сучасних засобів, форм і методів, методик та технологій; володіння методикою викладання фахових дисциплін.

ФК-4. Здатність планувати, організувати, розробляти, реалізовувати, керувати проектами/програмами, застосовувати сучасні методи проведення досліджень, аналізувати та презентувати результати досліджень у галузі освіти, дотримуватися академічної доброчесності.

ФК-5. Здатність володіти інформаційно-комунікаційними технологіями та використовувати їх у професійній діяльності.

ФК-6. Здатність здійснювати ефективну взаємодію, педагогічну комунікацію, дотримуватися норм педагогічної етики та академічної доброчесності у професійній діяльності; надавати педагогічну підтримку майбутнім фахівцям в особистісно-професійному становленні, зокрема особам з особливими освітніми потребами.

ФК-7. Здатність до творчого і критичного мислення, інноваційної діяльності, приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

ФК-8. Здатність адекватно застосовувати сучасні засоби контролю й оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти та проводити моніторинг якості освіти; володіти діагностичним інструментарієм оцінки якості освітньої діяльності.

ФК-9. Здатність спілкуватися українською та іноземними мовами з використанням спеціальної термінології в предметній галузі.

ФК-10. Здатність забезпечувати в освітньому середовищі умови для кожного здобувача вищої освіти, залежно від індивідуальних потреб, здібностей та інтересів, організувати навчання завдяки інклюзивним формам та методам навчання, створювати безпечне й комфортне інклюзивне освітнє середовище.

ФК-11. Здатність моделювати професійну підготовку майбутніх фахівців, уміння визначати освітні та виховні цілі, управляти педагогічним процесом і прогнозувати його результат.

ФК-12. Здатність використовувати у професійній діяльності знання психологічних закономірностей і механізмів функціонування й розвитку особистості та соціальної групи.

ФК-13. Здатність ефективно вирішувати завдання щодо збереження і зміцнення здоров'я як власного, так і довколишніх; застосовувати знання, вміння, цінності й досвід практичної діяльності з питань культури здоров'я та здорового способу життя, готовність до здоров'язбережувальної діяльності в освітньому середовищі ЗВО.

ФК-14. Здатність знаходити, інтерпретувати, критично аналізувати та використовувати джерела інформації в сфері професійної діяльності.

ФК-15. Здатність до рефлексії та самовдосконалення, автономії та відповідальності за підвищення рівня власної педагогічної майстерності й культури, розширення меж професійної компетентності та спрямованості; здатність приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних потреб і запитів.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Критично осмислювати історичні й сучасні тенденції розвитку вищої освіти в Україні та світі; теоретичні завдання і практичні проблеми у професійній педагогічній діяльності з метою організації освітнього простору, розвитку особистого досвіду та майстерності.

ПРН 2. Демонструвати знання у вибраній спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»; знати та використовувати у професійній діяльності законодавчі і нормативно-правові документи у галузі вищої освіти.

ПРН 3. Володіти спеціалізованими концептуальними знаннями у сфері освітніх наук, педагогіки та психології вищої школи, інклюзивної педагогіки, комп'ютерно-інформаційних технологій та інтернет-ресурсів у професійному саморозвитку; аналізувати передовий педагогічний досвід та впроваджувати кращі практики у своїй професійній діяльності.

ПРН 5. Знати і розуміти основні категорії методології науки, закони наукового пізнання, планувати, організувати і проводити експериментальні дослідження з дотриманням норм академічної доброчесності, створювати і керувати програмами/проектами, використовувати сучасні методи дослідження, обробляти емпіричні результати, аргументувати висновки, презентувати результати дослідження.

ПРН 6. Вміти організувати/моделювати дидактичний та виховний процес у закладі вищої освіти, враховуючи інклюзивні аспекти навчання та полікультурні, гендерні підходи у вихованні; розробляти навчально-методичне забезпечення освітнього процесу.

ПРН 7. Володіти сучасними методиками викладання фахових навчальних дисциплін у закладах вищої освіти, уміти застосовувати системний підхід, інтегруючи знання з інших дисциплін, організувати дистанційну роботу здобувачів освіти.

ПРН 8. Знати і застосовувати традиційні та інноваційні форми, методи, методики й технології організації освітнього процесу у вищій школі, зокрема й інформаційно-комунікаційні технології.

ПРН 9. Вміти організувати інклюзивне навчання у закладі вищої освіти, враховувати нозології, фізичні та психофізичні особливості розвитку здобувачів вищої освіти, зокрема осіб з особливими освітніми потребами, організувати спільну та індивідуальну діяльність в умовах освітнього середовища закладу вищої освіти.

ПРН 10. Знати і використовувати технології забезпечення якості освіти, критерії її оцінювання й способи моніторингу; конструювати і застосовувати засоби діагностики якості освіти у вищій школі.

ПРН 11. Володіти державною мовою, уміти застосовувати знання державної мови усно і письмово; спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності, володіння на рівні необхідному для роботи з навчально-методичною літературою.

ПРН 12. Встановлювати ефективну взаємодію/комунікацію з дотриманням етичних норм для забезпечення одноосібної/ конструктивної командної роботи; вміти добирати оптимальні засоби та прийоми спілкування і мотивації, адекватні форми та методи педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами, а також проявляти емпатію та толерантність, враховувати особливості комунікативної діяльності, зокрема і в електронній мережі.

ПРН 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей здобувачів освіти; володіти інструментами забезпечення інклюзивного навчання, принципами і стратегіями універсального дизайну в сфері освіти і розумного пристосування; формувати ціннісні орієнтації щодо здорового способу життя.

ПРН 14. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграцію знань; узагальнювати і генерувати нові ідеї, проявляти творчість в освітній діяльності; самостійно приймати рішення та організувати інноваційну діяльність на належному професійному рівні, брати участь у роботі кафедри та інших професійних об'єднань; нести відповідальність за виконувану роботу з дотриманням вимог педагогічної етики.

ПРН 15. Усвідомлювати власні індивідуальні особливості, здійснювати психологічну саморегуляцію; вбачати перспективи особистісно-професійного самовдосконалення, самостійно організувати процес навчання впродовж життя, вдосконалювати професійні компетентності з високим рівнем автономності.

ПРН 16. Здійснювати рефлексію, володіти навичками оцінювання та самостійного і відповідального вирішення соціально-педагогічних проблем у складних і непередбачуваних ситуаціях, вибору шляхів їх вирішення з урахуванням нових підходів в освіті.

4. Програма виробничої (педагогічної) практики

Організація діяльності практиканта передбачає три етапи: початковий, основний і заключний.

На початковому етапі виробничої (педагогічної) практики здобувач здійснює таку діяльність:

- бере участь у настановній конференції з практики;
- вивчає розклади занять, навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, силабуси, освітні контенти, інші документи;
- знайомиться з академічною групою, у якій буде працювати як куратор, вивчає план виховної роботи куратора, визначає тематику та форму проведення виховного заходу;
- складає індивідуальний план роботи, подає його на затвердження керівнику практики.

Наприкінці початкового етапу керівник практики разом із здобувачем складають розклад:

- занять, що проводитиме здобувач;
- виховних заходів, що проводитиме практикант;
- взаємовідвідувань занять.

На основному етапі виробничої (педагогічної) практики здобувач здійснює таку діяльність:

- проводить не менше 16 занять, з них не менше 8 лекційних. Практикант допускається до проведення заняття тільки за наявності розгорнутого плану-конспекту заняття, затвердженого викладачем чи керівником практики;

• розробляє та виготовляє необхідні для проведення заняття допоміжні засоби навчання;

- відвідує та аналізує не менше 5 занять, які проводять інші практиканти;
- готує і проводить один позааудиторний і один виховний захід;
- відвідує та аналізує виховний захід, що проводять інші практиканти;
- бере участь у науково-практичних заходах, готує доповідь, публікацію матеріалів наукового дослідження;
- бере участь у профорієнтаційній роботі.

На заключному етапі виробничої (педагогічної) практики здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти виконує таку роботу:

- готує звітні матеріали з виробничої (педагогічної) практики;
- здає звітну документацію керівнику практики для перевірки та оцінювання;
- захищає звіт з практики на засіданні комісії;
- бере участь у підсумковій конференції.

5. Структура виробничої (педагогічної) практики

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин
	Змістовий модуль 1.	
1.	Участь у настановній конференції	2
2.	Ознайомлення з основними нормативними документами, що регулюють організацію освітнього процесу у ЗВО	6
3.	Ознайомлення із студентським контингентом академічної групи, за якою практикант буде закріплений як помічник куратора	2
4.	Укладання індивідуального плану роботи	4
5.	Укладання власного розкладу занять та заходів, що плануються	4
	Змістовий модуль 2.	
6.	Відвідування навчальних занять, консультацій, кураторських годин, які проводять керівники практики та інші викладачі	20
7.	Відвідування навчальних занять академічної групи, з якою практикант буде працювати під час проведення практичних, лабораторних занять	20
8.	Виконання обов'язків куратора академічної групи, підготовка поточної документації щодо успішності студентів академічної групи	30

9.	Виконання доручень завідувача випускової кафедри та її викладачів	10
10.	Розробка навчальних занять	64
11.	Проведення навчальних занять в академічній групі	32
12.	Розробка позааудиторного та виховного заходів	8
13.	Проведення позааудиторного та виховного заходів	4
14.	Участь у науковій та методичній роботі випускової кафедри	10
15.	Виконання поточних завдань куратора академічної групи	10
16.	Участь у кафедральних та факультетських заходах	8
17.	Проведення педагогічного експерименту (за потреби), підготовка та публікація матеріалів наукового дослідження	20
	Змістовий модуль 3.	
18.	Укладання звітних матеріалів з практики	6
19.	Підготовка презентації результатів виконаних завдань та досліджень	6
20.	Захист звітних матеріалів на засіданні комісії	2
21.	Участь у підсумковій конференції	2
	Загальний обсяг:	270 год.

6. Індивідуальні завдання

Підготувати презентацію результатів виконаних завдань та проведених досліджень

7. Методи навчання.

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Методи оцінювання.

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО10 – диференційований залік.

9. Засоби діагностики результатів навчання:

- презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

10. Критерії оцінювання результатів

Кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання
Відмінно (90-100)	Здобувач вищої освіти повністю виконав програму практики; підготував, логічно та обґрунтовано виклав та бездоганно оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою відповідає вимогам до практики; виявив високий рівень практичних умінь під час виконання завдань практики; упевнено та аргументовано здійснив захист практики.
Добре (82-89)	Здобувач вищої освіти повністю виконав програму практики; підготував, виклав з певними незначними порушеннями послідовності та оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою відповідає вимогам до практики; виявив високий рівень практичних умінь під час виконання завдань практики; упевнено та аргументовано здійснив захист.
Добре	Здобувач вищої освіти повністю виконав програму практики; підготував,

(74-81)	виклав з певними незначними порушеннями послідовності та оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою в основному відповідає вимогам до практики; виявив рівень практичних умінь під час виконання завдань практики, необхідний для переважно успішного розв'язання практичних завдань; здійснив захист практики з деякими неточностями у другорядному матеріалі, які виправив самостійно.
Задовільно (60-73)	Здобувач вищої освіти повністю виконав програму практики; підготував, виклав з певними незначними порушеннями послідовності та оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою в основному відповідає вимогам до практики, але визначається неточностями, порушенням логіки; виявив рівень практичних умінь під час виконання завдань практики, необхідний для розв'язання переважної більшості практичних завдань; здійснив захист практики зі значними помилками та порушенням послідовності, які виправив з допомогою викладача.
Незадовільно (0-59)	Здобувач вищої освіти не повністю виконав програму практики, працював під час практики безсистемно; підготував, виклав зі значними порушеннями послідовності та оформив звіт про проходження практики, який за змістом, обсягом, структурою лише частково відповідає вимогам до практики; виявив недостатній рівень практичних, умінь під час виконання завдань практики, необхідний для розв'язання практичних завдань; здійснив захист практики зі значними помилками та порушенням послідовності, які не зміг виправити.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

кількість і якість зданих методичних розробок лекційних, практичних, лабораторних занять (16 розробок)	16
кількість і якість проведених студентом занять (16 занять)	48
кількість та аналіз відвіданих ним занять колеґ-практикантів (5 занять)	10
проведення педагогічного експерименту (за потреби), публікація матеріалів наукового дослідження	10
якість проведеного позааудиторного і виховного заходів	6
оформлення методичної розробки і аналізу виховного заходу	2
оформлення документації	4
захист звітних матеріалів на засіданні комісії	4
ВСЬОГО	100

12. Методичне забезпечення

Організація виробничої (педагогічної) практики. Методичні рекомендації з проведення виробничої (педагогічної) практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» / Рівненський державний гуманітарний університет: уклад.: Р.Л.Сойчук, О.В.Боровець, А.П.Веремчук, Т.В.Яковишина, О.М.Мищенко, С.Б.Бричок, О.А.Гудовсек, О.М.Третяк, З.М.Шевців. Рівне: РДГУ, 2020.

13. Рекомендована література (основна, допоміжна)

Основна

1. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навч. літератури, 2006. 386с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. Київ: Академвидав, 2015. 334 с.
3. Каплінський В. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2017. 222 с.
4. Організаційно-методичне забезпечення освітньої діяльності. Ч. 13. Практична підготовка студентів: методичний посібник / уклад. Ю.Л.Кишакевич, В.Й.Кобрій, М.І.Шубак. Дрогобич:

Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. 112 с.

5. Дубасенюк О. А., Антонова О. Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 328 с.

6. Колупасва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Вид-то; «Ранок», .ВГ «Кенгуру», 2018. 160 с

Допоміжна

1. Авторські педагогічні технології в освітньо-виховному середовищі вищої школи: колект. монографія / за ред. Акімової О.В., Каплінського В.В. Вінниця, ТОВ «Ніланд ЛТД». 2015. 180 с.
2. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи. Київ: Кондор, 2008. 272 с.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади; Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод.видання. Київ: Либідь, 2003.
4. Вітвицька С.С. Практикум з педагогіки вищої школи: навч. посібник за модульно-рейтинговою системою навчання для студ. Магістратури. Київ: Освіта, 2005. 396с.
5. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. Дніпропетровськ, 2014. 416 с.
6. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
7. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2011. 486 с.
8. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 232 с.
9. Науково-педагогічне дослідження : навчальний посібник для магістрантів / Укладачі: Н.Н. Чайченко, О.М. Семенов, Л.М. Артюшкіна, О.М. Рудь. Суми : СОШПО, 2015. 190 с.
10. Освітні технології: Посібник/За ред. О.М.Пехоти. Київ:А.С.К., 2001. 256с.
11. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / за ред. З.Н.Курлянд. [2-ге вид., перероб. і доп.]. Київ: Знання, 2005. 399 с.
12. Педагогіка вищої школи: словник-довідник / уклад. О.О.Фунтікова; Гуманітарний ун-т «Запорізький ін-т держ. та муніципального управління». Запоріжжя: ГУ ЗІДМУ, 2007. 404 с.
13. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2005. 240 с.
14. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. Київ: Вид. Центр КМЛУ, 2003. 120 с.

14. Інформаційні (інтернет) ресурси

1. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
2. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в Інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники
3. <http://www.cippe.edu-ua.net/akt.htm> – дистанційне навчання в післядипломній педагогічній освіті
4. www.udl.org.ua – українська система дистанційного навчання
5. www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки
6. www.nbu.gov.ua – сайт бібліотеки ім.В.Вернадського
7. http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/ - Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.08.2013 р. № 1176 [Електронний ресурс].
8. [http:// mon.gov.ua/](http://mon.gov.ua/) - офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України.